de meester door den humor, die deze symphonie vervult. Ook Mahler was menigmaal in zijn werken humoristisch. En, om een ander soort componist te noemen: Saint Saëns achtte het niet beneden zich, een kostelijk geïnstrumenteerd Carneval des animaux te schrijven.

Wij Nederlanders hebben in Dr J. Wagenaar een zeldzaam talent op dit gebied. Man van hooge ontwikkeling, voortreffelijk musicus, uitnemend thuis op elk terrein der muziekgeschiedenis, ook goed kenner der litteratuur, heeft hij bovendien een buitengewoon geestigen aanleg; een zeldzame gave om het humoristische in de dingen op te merken en om dat dan weer te geven in zijn muziek. Ik behoef er wel niet bijzonder op te wijzen, dat dit laatste buitengewoon moeilijk is. Maar Wagenaar kan het, en dat zegt alles. Wie het niet kan, beproeve het nooit. Wie het wèl kan, zorge alleen, de grenzen niet te overschrijden, maat te houden en nooit in het flauwe te vervallen. Als iemand „aardig" is, glijdt hij, vooral wanneer hem succes ten deel valt, licht over in het „moppige" genre, dat terstond zijn werk op een veel lager plan brengt. Evenwicht — evenwicht — dat is hier alles. En Wagenaar's geest is hoog genoeg om dit te bewaren. Schijnt hij een oogenblik de grens te naderen, dan is hij aanstonds toch weer terug. Ge kunt op hem rekenen, dat hij nimmer vervalt in het soort, dat u wel doet lachen, mede door het aanstekelijke van anderer pret, maar toch na afloop, bij bezinning, doet zeggen: eigenlijk was het toch tamelijk flauw...

Misschien ligt een deel van het geheim van Wagenaar's succes op dit gebied in zijn hartelijke samenwerking met den Muzikalen kring te Utrecht, die zijn nieuwe werk „Jupiter Amans" deze week ten gehoore bracht en daarna nogeens „De Schipbreuk" uitvoerde. Een niet te groot koor van voortreffelijke stemmen, uit de beste kringen verzameld. Ontwikkelden, die deze dingen kunnen begrijpen en met begrip kunnen uitvoeren. Daarbij eenige solisten, die geknipt schijnen voor dergelijke muziek. Wagenaar prachtvol spelend aan den vleugel, van daar af zijn koor met gemak leidende, niet alleen bij de reeds zoo menigvuldig gezongen „Schipbreuk", die hij geheel uit zijn hoofd dirigeerde, doch ook bij de niet lichte nieuwe cantate „Jupiter Amans". En achteraan het slagwerk, op tijd invallende en ongemeen de kracht van den humor verhoogende.

Voor beide cantaten was de tekst van den Schoolmeester. Ik weet niet, of men diens werk tegenwoordig nog wel kent. Gerrit van de Linde overleed in 1858. Mr J. van Lennep gaf zijn verzen uit, die alle een humoristisch-parodistisch karakter dragen; waarom ge niet te lang erin lezen moet en niet te veel ervan moet willen genieten; en waarbij ge ook moet bedenken, dat zulk een bundel allicht in het flauwe genre vervalt. Toch zit er geest in. En ik zou bijkans zeggen: het werk van den Schoolmeester had een Wagenaar noodig om het in het rechte licht te zetten. Lees het tekstboekje, en ge zult matig voldaan zijn. Hoor dan wat Wagenaar muzikaal van dien tekst maakte, en ge zult — indien geschikt van aanleg voor zoo iets — zeggen: nu komt het eerst tot zijn recht en blijkt het niet geringe waarde te bezitten. Het beste bewijs is wel, dat ge deze twee cantaten op één avond kunt hooren zonder dat een oogenblik de aandacht inzinkt of de humor u niet meer grijpt. Ik zou zeggen: hooger lof kan men Wagenaar moeilijk geven!

„Jupiter Amans", de noviteit, heeft den tekst ontleend aan de „Proeve van dichterlijke vlucht", waarmede Van der Linde de „dichters" van zijn tijd in het zonnetje zette, die alle goden van den Olympus voor hun karretje spanden en in tal van cliché-termen altoos weer dezelfde beelden en gedachten gebruikten, zonder eenig gevoel voor de werkelijkheid. Kostelijk parodiëerde hij deze poëten, en nam als onderwerp het malle geval van Jupiter's slippertje met Latone, waar de mythologie van verhaalt. De Schoolmeester liet zich daarbij leiden door het motto van Bilderdijk:

Hippokreen vloeit overal;
Maar dat vreeselijk geflodder
Maakt ons halve land tot modder
En, ik vrees, tot varkensstal.

Zoo had Bilderdijk reeds met die dichters gespot, en de Schoolmeester gaat voort in die lijn. Wilt ge een enkel staaltje? Lees dan deze beschrijving van het oogenblik als Jupiter Latone voor 't eerst ziet:

De Dondergod, ontroerd en tot in 't hart bewogen,
Bespeurt een wondren trek, en staart met golvende [oogen
En vonkelende borst het hupplend schouwspel aan,
Verscholen op een tak van olmboom en plataan.

Denk u dien Jupiter, verscholen op een tak van een boom naar keuze...

Zijn wenkbrauw volgt den zwaai dier tengre [boschkoralen,
En krimpt of zet zich uit, naar 't rijzen of naar [t dalen
Der snelgewiekte voet, die langs den bodem zweeft, [enz.

De onzin is volkomen, en ontleent zijn waarde aan de carricatuur, hier geteekend van de poëzie dier dagen.

Hoor nu, hoe Wagenaar b.v. dat komisch moment van „verscholen op een tak" weet uit te buiten. De bas begint een fughetta op die woorden; spoedig vallen tenor en sopraan in, weldra ook het koor. De stemmen volgen elkaar al sneller op en kringen dooreen. Het woord „tak", met den noodigen nadruk gezegd, leent zich uitnemend voor dezen zang. Het geheel wordt aldus een fijn stukje, dat niet alleen lof verdient uit litterair oogpunt, doch vooral om wat de musicus ervan wist te maken.

Natuurlijk kan ik niet dien geheelen avond beschrijven. Behalve dat de plaatsruimte zou ontbreken, zou ik de partituur dan erbij moeten hebben en muziekvoorbeelden moeten geven ter toelichting. Vooral echter, omdat niets zoo ongenietbaar is als navertelde of uitgelegde humor.

Liever daarom nog iets in algemeenen zin. Telkens doken allerlei herinneringen in me op, wanneer ik deze voortreffelijke muziek hoorde. Dan weer had Wagenaar Beethoven bij den kop (b.v. in den marsch, die sterk herinnerde aan de 9e met haar „Froh wie seine Sonnen fliegen"), dan weer Mahler (in den door XXXX erbij gevoegden geestigen Latijnschen epiloog), dan weer andere meesters. En ook de muzikale genres kwamen aan de beurt; zoo b.v. de Italiaansche aria's in „De Schipbreuk", voortreffelijk geparodiëerd door Mej. Heijmans. Trouwens de solisten verdienen den hoogsten lof. Ze waren met dit werk als 't ware samengegroeid en deden niet alleen door hun zang doch ook door gepaste mimiek (nooit overdreven) alles wat noodig was om hetgeen Wagenaar in zijn muziek gaf te releveeren. Hoe plechtig bezong Mej. Heijmans b.v. in „De Schipbreuk" het „verhevenheidje" op het rechteroog van den kapitein. Hoe schoon bezong de tenor Van Kempen den president, en hoe fijn geestig was het volgende Interludium solennelle, door Wagenaar op den vleugel ons voorgetooverd... Ook Martine Dhont was uitstekend. Maar de kroon spande Jan Dekker, die heel zijn figuur reeds mee heeft en met een onweerstaanbare vis comica fijn muzikaal zijn partij zong — inderdaad een groote praestatie, want gemakkelijk was ze allesbehalve.

Summa summarum — een schoone avond, met zeer veel belangstelling (er wordt nog een tweede gegeven om het publiek te kunnen bergen), die het recht van den muzikalen humor en den adel van Wagenaar's gave daarvoor schitterend heeft gehandhaafd.

De M.

LITERATUUR EN KUNST.

Christelijk Beginsel en Moderne Letterkunde.

II.

Kunst en Schoonheid.

In het vorige artikel wezen we op de vraag naar de verhouding tusschen christelijk beginsel en moderne letterkunde als op „een brandende quaestie", die zich in de levenspractijk van vrijwel elken christen gelden doet, omdat ieder, die in eenig verband met jongere menschen in aanraking komt, er voor komt te staan.

Voorts zeiden we, dat als we trachten ons van deze zaak rekenschap te geven en een antwoord te benaderen op de vraag naar de verhouding tusschen beginsel en letterkunde, we eerst moeten nagaan de opvatting, die we volgens dat beginsel hebben van wat het wezen der letterkunde is: kunst en schoonheid.

Deze opvatting dan moeten we in groote lijnen in dit artikel aangeven.

Ik citeer daartoe enkele fragmenten van een stuk, dat ik eenigen tijd geleden in „Onze Vacatures" schreef, waar in ander verband ook deze zaak ter sprake kwam.

> Als we volgens den norm van ons beginsel trachten een inzicht te verkrijgen in wat we onder kunst en schoonheid hebben te verstaan, behoeven we niet verlegen te staan om voorlichting. Veel reeds werd hierover geschreven, door mannen van gezag, en van deze resultaten van hun studie en denken kunnen wij profiteeren.
>
> Men leze b.v. maar eens wat Dr A. Kuyper heeft gezegd in de „Gemeene Gratie" (dl. III), of in „Pro Rege", dl. III, of in „Het Calvinisme en de Kunst" een van z'n stone-lezingen; men bestudeere het mooie hoofdstuk uit Dr Bavinck's „Verzamelde Opstellen", „Van Schoonheid en Schoonheidsleer" (p. 262 vlgg.); of „Opvoeding en kunst" van Dr De Moor (in den bundel „Christendom en Opvoeding", p. 173 vlgg.). Ook vindt men waardevol materiaal bij Mr A. Anema, in z'n beschouwing over „de kunst", p. 74 vlgg. van de brochure „Onze Tijd en onze Roeping"; in de rectorale oratie van Dr J. Woltjer „Beginsel en norm in de literatuur" (1901); in verschillende opstellen van Dr Is. van Dijk's „Verspreide Geschriften", vooral dl. III en IV; in het hoofdstuk „Schoonheid voor God", p. 189 vlgg. van het boek van Dr Jonker, „Voor de practijk der Godzaligheid", enz.
>
> Er zou natuurlijk meer te noemen zijn, maar ik geef nu slechts eenige voorbeelden; al lezende vindt men zelf verdere aanwijzing genoeg.
>
> Neemt men dan het gelezene samen, dan zal men, natuurlijk op verschillende wijze gedocumen-

---

leven dus —
en in de volle
gaven, doet hij
h plechtig voor
dienst van de
overmoed van
worden, maar
trouwend stoml
keer, gaf hem
eed met te trou-
e in 't huwelijk
letterkundig be-
keling dierf [1]).
aardsche goe-
isvader gewor-
groote nauwge-
gevoed.
ewijk XIV Ra-
g met Boileau,
aap te boek te
elijke nabijheid
heeft hij hem
sailles zijn ver-
chter niet meer
eger. De koning
van de streng
natuurlijk, had
medegemaakt.

„Mlle de Romanet
tig" en een ander
van een vrouwelijk

Dat Racine méér is geweest dan een gewoon hoveling, wiens hoogste ambitie was het welbehagen des konings, komt hier wel in uit, dat hij, ondanks de felle vijandschap, die Lodewijk XIV aan den dag legde tegen de Jansenisten, openlijk zijn sympathie bleef toonen voor Port-Royal. Hoezeer de overgevoelige Racine leed onder de verkoeling, die zijn vriendschap met de verdrukte Jansenisten teweegbracht, blijkt uit onderscheidene uitingen, die hij in brieven heeft gedaan. Het is zelfs waarschijnlijk, dat de ongenade, waarin hij viel, zijn einde heeft verhaast. Op zestigjarigen leeftijd stierf hij, zacht en kalm, den dood dergenen, die de zaligheid buiten zichzelve zoeken. Overeenkomstig zijn uitdrukkelijken wensch werd hij in Port-Royal begraven.

Toen, zes jaren na zijn dood, het bolwerk der Jansenisten met den grond gelijk werd gemaakt, is zijn asch, evenals die van Pascal, overgebracht naar een der Parijsche kerken.

Pascal en Racine rusten nu naast elkaar in het koor van St. Etienne-du-Mont [2]). Een paar eenvoudige marmeren plaatjes, aangebracht aan een pilaar, vermelden wanneer de overbrenging van hun stoffelijk overschot heeft plaats gevonden.

Twaalf jaren had het stilzwijgen van Racine of liever het stilzwijgen van zijn muse, geduurd, toen, op zekeren dag van het jaar 1689, Madame de Maintenon, de echtgenoote des konings, hem kwam verzoeken om een tooneelstuk te schrijven voor de leerlingen van de door haar gestichte school van Saint-Cyr.

De figuur van Mme de Maintenon is te belangrijk om er niet even bij stil te staan. Als het den lezers van „De Reformatie" gaat als mijzelf in vroeger jaren, dan vereenzelvigen zij deze vrouw met zoovele andere vrouwen, die de regeering van Lodewijk XIV en zijn opvolger berucht hebben gemaakt, met de Montespans, de La Vallières, de Pompadours. En toch is niets minder juist. Mme de Maintenon is nimmer, van wien ook, de maîtresse geweest. Kleindochter van een der meest roemruchte hugenooten, den dichter-krijgsman Agrippa d'Aubigné, werd zij in een der gevangenissen van Bordeaux roomsch gedoopt. Door de zuster van haar vader in het protestantisme opgevoed, een deel van haar jeugd doorbrengend ergens op de Antillen, keerde zij vandaar op veertienjarigen leeftijd weer naar het moederland, waar zij terecht kwam bij een bloedverwante, die haar door mishandelingen en verhongering tot het Katholieke geloof probeerde te brengen. In het klooster waarheen zij, daarna, werd gezonden, paste men op het energieke jonge meisje de tegenovergestelde tactiek, die van zachten drang, toe, welke heel spoedig tot het gewenschte resultaat leidde. Nog geen zeventien jaren oud, trad zij in het huwelijk met een mismaakt dichter, Scarron, den door pijnen onophoudelijk gekwelde, denzelfde, die op zijn grafschrift den wandelaar vraagt om stil te zijn, omdat het de eerste nacht is, dat „le pauvre Scarron" sluimert. Ofschoon uit alles blijkt, dat zij het huwelijk met dezen ongelukkige heeft aanvaard om „geborgen" te zijn, heeft ze hem al haar zorgen gewijd en is ze hem trouw gebleven. Scarron liet haar onverzorgd achter. Eerst toen zij de gouvernante werd van de kinderen, die Lodewijk XIV bij Mme de Montespan had, namen haar geldzorgen een einde. Van dien tijd dateeren ook haar eerste relaties met den koning. Zij was enkele jaren ouder dan hij, maar nog schoon van gedaante en aanschijn. Hij overlaadde haar met geschenken en eerbewijzen, en toen, in 1683, Anna van Oostenrijk stierf, rijpte bij hem het besluit, met haar te trouwen. Het huwelijk vond 's nachts en in alle stilte plaats. Een hofhouding weigerde zij en zij bleef de markiezin van Maintenon, welken titel de koning gegeven had aan de weduwe Scarron, terwijl zij nog gouvernante van zijn kinderen was.

Met de regeering heeft zij zich hoegenaamd niet ingelaten. De herroeping van het edikt van Nantes, die zoo menigmaal op haar debet is geplaatst, is, volgens sommige zeer betrouwbare historici, haar werk niet geweest. Wèl heeft zij de evolutie helpen voltooien, die Lodewijk XIV van een losbandig man heeft gemaakt tot een nauwgezet dienaar van de Roomsche kerk.

Madame de Maintenon's grootste verdiensten liggen op het terrein der pedagogie. Met veel talent heeft zij de kinderen van Mme de Montespan opgevoed en naderhand, toen ze de gemalin des konings was geworden, heeft ze haar beste krachten gegeven aan den bloei van Saint-Cyr.

MARMELSTEIN.

[2]) Noordelijk van het Panthéon.

teerd en geargumenteerd, deze beantwoording vinden:

Kunst, in oorsprong en wezen goddelijk, is een element, door God in de menschenziel gelegd: daaruit volgt, dat ze wel een zelfstandige openbaringsvorm heeft, maar toch in eerste instantie van God afhankelijk blijft. En schoonheid, immers de essentie van kunst, is dat, wat naar het woord van Dr Jonker „schoonheid is voor God".

Het kan nuttig zijn, deze opvatting nader te bezien. Dat de kunst in haar oorsprong en wezen goddelijk is, blijkt uit de omstandigheid, dat voorwaarde is voor de kunstproductie het bezit van talent. Een kunstenaar, of beter, een echt kunstenaar, een dus wiens werk échte kunst is, is niet denkbaar zonder talent. En dat talent nu is aangeboren, is van het eerste levensmoment af in hem aanwezig, is dus een van menschelijk willen en streven volkomen onafhankelijk bezit. Het kan, moet zelfs door studie en oefening worden geleid en ontwikkeld, maar het i s er in beginsel, en juist daarom is het een gave van God, van Wien ook het leven is. Dus is het vermogen om kunst voort te brengen door God in de ziel van den kunstenaar gelegd, en het is een zelfstandig kunnen, in overeenstemming met den redelijken en dus zelf-verantwoordelijken aard van den mensch. Maar, naast deze zelfstandigheid blijft de afhankelijkheid, omdat de mensch in alles van God afhankelijk is. Zelfs is, op grond van dit laatste, de afhankelijkheid primair en blijft de zelfstandigheid daaraan altijd ondergeschikt. Want iedere zelfstandige levensuiting geschiedt ten slotte toch onder het bestier of onder de toelating van God.

Het is van groot belang, deze gedachte vast te houden ten aanzien van den literairen kunst-vorm. Want alleen in het licht van de zelfstandigheid der kunst kan worden begrepen, hoe er zoo heel veel is, met name in de moderne letterkunde, dat zondig is en strijdig met Gods wil en wet. Daarin immers openbaart zich de zonde-infectie, die onze gansche menschelijkheid, en dus óók de menschelijke kunst heeft aangetast. En die infectie is mogelijk, juist omdat er zelfstandigheid is.

Na deze verduidelijking zal het misschien te beter worden verstaan, dat kunst, in oorsprong en wezen Goddelijk, een element is, door God in de ziel van den mensch gelegd, en dat ze wel een zelfstandigen openbaringsvorm heeft, maar toch in haar uiting in eerste instantie van God afhankelijk blijft.

Uit deze zienswijze nu volgt vanzelf de opvatting van „schoonheid", dat n.l. schoonheid is alleen datgene, wat schoon is voor God. Want dit beteekent: wat het meest ligt in de sfeer der afhankelijkheid, waar dus de zelfstandigheid aan de afhankelijkheid ondergeschikt blijft. Wat het dan is, dat ligt in de sfeer der afhankelijkheid? Alles wat Gods eer verhoogt, wat brengt tot verheerlijking van Zijn Naam, wat dus getuigt van Zijn heerlijkheid en heiligheid. Zulks blijft natuurlijk altijd gebrekkig, omdat onze menschelijkheid blijft. Daarom kan menschelijke kunst ook nooit volmaakte schoonheid voortbrengen, want het volmaakte is alleen in God. Maar juist daarom is ook het menschelijk werk het best, als het besef der afhankelijkheid het grootst is, en dus is schoonheid, zooals die door menschen kan worden voortgebracht ook dat, wat het meest ligt in de sfeer van die afhankelijkheid.

Zulke schoonheid dan vindt men b.v. bij Guido Gezelle, die in alles de hand ziet van zijn Scheper en door dat alles wordt gestemd tot verheerlijking van Zijn Naam; bij Vondel, bij Camphuyzen, bij Bilderdijk, Da Costa en zoovele anderen, overal waar de heerlijkheidsgedachte spreekt. Maar ook daar is die schoonheid, waar Gods gerechtigheid glanst, Zijn genade schittert, Zijn macht zich betoont.

Nu bestaat er ook schoonheid van stijl, conceptie, bewerking, maar, het behoeft wel geen afzonderlijk betoog, deze schoonheid is niet die, waarover we spraken, is niet van ideëelen doch van technischen aard. Ze is een niet geringe factor, is zelfs voorwaarde voor kunst, maar ze blijft bij het uiterlijke, waar de schoonheid het innerlijke raakt."

Wat hier werd gezegd is, in 't kort, de uiteenzetting, die we noodig hadden, om in de behandeling van ons onderwerp verder te komen. Daarom nam ik de vrijheid dit stuk over te nemen. Want nu kunnen we deze opvatting toepassen op de ideëen, die de grondbeginselen zijn van de moderne letterkunde en zoo komen we vanzelf tot een overweging van de verhouding waarin die twee tot elkander staan.

C. T.

Nieuwe Jongensboeken.

„Jongensboeken" behooren in den regel niet tot die lectuur, die in ons blad de aandacht heeft.

Niet, vooral niet, omdat we de bespreking van zoodanige boeken van minder belang achten. 't Is juist een zaak van bijzonder gewicht, omdat zoo ontzaggelijk veel lectuur voor jongens en meisjes aan de markt komt, aantrekkelijk door vorm en inhoud beide, terwijl zoo weinig daarvan voor onze jeugd aan te bevelen is. Genotiveerde behandeling is daarom op dit terrein alleszins noodzakelijk.

Maar deze lectuur vormt een eigen groep, die aan ietwat andere eischen beantwoorden moet dan wat tot de literatuur behoort, en de bespreking behoort thuis in bladen, die meer tot den arbeid onder jongeren zich richten of met dien arbeid eenig verband houden.

Nu echter de uitgever Schoonderbeek te Laren ons twee van z'n nieuwe, keurig uitgegeven, jongensboeken ter kennismaking zond, willen we die gaarne onder de aandacht brengen ook van onze lezers.

't Eerste boek „A a l s v e e n s c h e j o n g e n s" is van een bekend auteur op dit gebied, A. V r e e k e n, die de prijzenswaardige gewoonte heeft om niet alleen den jongens een genoegelijk verhaal te vertellen, maar ook altijd de een of andere les te leggen in hetgeen hij vertelt. Die eigenschap missen we in de meeste van deze boeken maar al te zeer. Weliswaar is dit soort lectuur voor ontspanning bedoeld, maar dat sluit toch volstrekt niet in, dat geen enkel element van religieuze, van ethische, moreele, sociale waarde er in liggen moet. Juist in een sfeer, waar de aandacht der jonge lezers is geboeid, valt veel te bereiken, zoo het op een tactische manier wordt aangelegd. Vreeken heeft daar slag van en dat geeft aan z'n, overigens „neutrale" boeken, zekere beteekenis. Ook in dit boek legt hij zulk een strekking. Door al de gebeurtenissen in het jongensleven waarvan hij vertelt, roeitochtjes, schaatsenrijden, visschen, zwemmen, loopt één draad, die door de omstandigheden telkens weer zichtbaar is: de waarschuwing tegen drankmisbruik. Hij doet daarvan al de gevolgen zien in het gezin, waartoe een van de Aalsveensche jongens behoort, en die gevolgen spreken duidelijk genoeg. Nu kon hier en daar deze bedoeling minder opzettelijk zijn, om effect genoeg te hebben; ook valt niet te ontkennen, dat het gegeven niet nieuw is en tot op zekere hoogte voor een jongensboek niet in de eerste plaats in aanmerking komt. Maar hier is het toch zonder schade in het verhaal ingebracht en blijft genoeg over, dat voor jongens aantrekkelijk is. Iets aardigs geeft aan dit boek het feit, dat de auteur telkens uit en over z'n eigen jeugd vertelt (al zegt hij het nergens), daar hij zelf een Aalsveensche jongen is geweest en dus de omgeving kent. Misschien komt het wel daardoor, dat we hier niet die overdreven-jongensachtige, op effect berekende grappigheid en avonturlijkheid vinden, die doorgaans deze boeken zoo onwezenlijk doet zijn. Bijzondere dingen gebeuren er niet, althans geen dingen, die buiten de grenzen van het gewone jongensleven liggen.

In ander verband wees ik er eens op, dat vele van deze „neutrale" jongensboeken toch voor ónze jongens ongeschikt moeten worden geacht, omdat ze in een sfeer brengen, die de onze niet is. Van dit boek behoeven we dat, geloof ik, niet te zeggen. Iets verkeerds heb ik er niet in gevonden en het kan door z'n strekking nog wel goed doen. We begeeren voor onze jongens en meisjes beginsellectuur, en die is er, maar daarom kunnen ze ook een boek als dit toch wel lezen. De illustraties van Jan Rinke zijn goed.

Het tweede boek „D a t l i e v e, g o e i e S t e e n d a m" is meer een jongensboek van 't gewone soort: Jongensgrappen en -avonturen vormen de hoofdzaak van het verhaal, dat door den schrijver J a c. v a n d e r K l e i „een vroolijk verhaal" wordt genoemd. Vroolijk is het, en geestig geschreven ook. 't Is zeker fleuriger dan het eerste en zal bij de jongens zeer in den smaak vallen. En ook zijn de grappen niet van ongewenscht allooi, al zijn sommige met den naam „streken" beter gestempeld. Ze zijn bovendien origineel en in de kleuren van gezonden humor geteekend. Bij zoodanigen inhoud is weinig ander verband in het geheel dan gelijkheid van plaats en personen van handeling, maar toch heeft het boek zekere eenheid in de teekening van het jongensleven in een provinciestadje. Een verdienste is het, dat de grappen geen „geestigheden" zijn ten koste van anderen. Wel moeten de schoonmaker en de brugwachter van Steendam, huns ondanks, er nog al eens een rol in spelen, maar een verkeerd element zit daar toch niet achter. Daarom hebben we geen bezwaar tegen dit boek, uit een algemeen-paedagogisch oogpunt gezien. Maar hier en daar stuitten we toch op uitdrukkingen, die we liever niet zagen en zonder eenige schade voor het effect gemist konden worden.

Als proeven van z.g. „neutrale" boeken zijn beide deze verhalen alleszins verdienstelijk. Terecht echter is er steeds op gewezen, dat we voor onze jongens en meisjes christelijke boeken noodig hebben, en dat deze aantrekkelijk genoeg kunnen zijn hebben auteurs als Schrijver, v. d. Hulst, Penning, Hilbrandt Boschma, Mevr. Westerbrink—Wirtz e.d. voldoende bewezen.

Hans Sterneder, De Boerenstudent.

De Uitgeversmaatschappij „Elsevier" bezorgde een Nederlandsche vertaling van den in Duitschland zeer bekenden roman „Der Bauernstudent", een boek, dat, naar op den omslag vermeld staat, in „duizenden en duizenden exemplaren" in Duitschland is verkocht.

We kunnen de waardeering, die daaruit spreekt, verstaan. Vooreerst is het verhaal in z'n geledingen typisch Duitsch; 't is pittig geschreven, veelal zelfs geestig; 't is rijk in afwisseling van gebeuren en tegenover de vele schumdliteratuur, die in Duitschland verschijnt, is het een besliste reactie. De hoofdfiguur van het boek, Wolf Hez, is een flinke, uit moreel oogpunt wilsvaste jonge man, die door hard werken in 't boerenbedrijf z'n kost verdient en, althans gedeeltelijk, z'n studiegeld; die zich door geenerlei verleiding laat afbrengen van z'n weg en voor z'n oude grootmoeder een groote steun is. Zulke figuren zijn in de romanwereld, en zeker in de moderne Duitsche literatuur, zeldzaamheden en het is dan ook geen wonder, dat Wolf Hez, die bovendien een levendige, sympathieke jongen is, in korten tijd bij het lezend publiek zekere populariteit verwierf. Daar komt nog bij, dat de roman zelf vele bladzijden van zeer goede teekening telt, en een sfeer heeft. Vooral het eerste deel is goed, waar, in dikwijls fijne trekjes, geteekend wordt hoe Wolf opgroeit, midden in de levende natuur, en de wonderen leert zien, die ook in het kleinste organisme zich openbaren. Voorts zijn ook talrijke tafreeltjes uit het jongensleven als van Duitsche prenten afgeteekend. Al deze en dergelijke qualiteiten verklaren den opgang, dien het boek maakte, en rechtvaardigen dien geheel. Ook literair is het zeker niet zonder verdienste, zelfs in vertaling, zooals het voor ons ligt.

Maar toch, voor onzen christelijken kring is het minder geschikt. Niet alleen door een zelfmoordverhaal, dadelijk al in het begin, maar ook door sommige bijfiguren, als de weduwe Bork, en ingeweven beschouwingen, als die der oude-heerenclub over Fifi, het meisje van den luitenant, door minder gewenschte verhoudingen wat betreft de genegenheid van Wolf's beschermsters voor hem, danspartijen op Zondagavond e.d. Ook zijn verschillende uitdrukkingen schrijnend voor ons gevoel. Veel is er in dit boek te waardeeren — vooral de figuur van de oude grootmoeder is voortreffelijk getypeerd — maar in z'n geheel valt het toch buiten de sfeer, waarin we, ook in onze lectuur, leven willen.

C. T.

ZENDING EN EVANGELISATIE.

Het nabije Oosten.

II.

In ons vorig artikel wezen wij op de algemeene beteekenis van het Nabije Oosten, dat zich uitstrekt van Egypte tot Perzië en zelfs Afghanistan. De bevolking is overwegend Mohammedaansch, en aan zending is er onder deze volken en stammen betrekkelijk weinig gedaan.

Hiervoor zijn verschillende oorzaken aan te wijzen. Het was de heerschende gedachte, dat een Mohammedaan toch onbekeerlijk was, die het krachtig doorzetten tegenhield, maar er waren ook uitwendige hinderpalen, die niet gering moeten worden geacht.

Zonder overdrijving kan worden gezegd, dat het grootste deel van deze landen voor de zending gesloten gebied was.

Zoo was het b.v. onmogelijk zonder levensgevaar Arabië binnen te dringen. Het was eenvoudig een uitgesloten zaak daar aan zending te doen. En nu is zelfs overwogen geworden, om in Dsjedda, de havenstad van Mekka, een Christelijk hospitaal te bouwen. Laat het ook zijn, dat er van dezen bouw niets komt, dan spreekt het overwegen van de mogelijkheid, ja het beramen van verschillende plannen en de poging om ze ten uitvoer te brengen, boekdeelen; daaraan zou eenige jaren geleden niet gedacht zijn, en niet kunnen gedacht zijn.

De Mohammedaansche wereld ligt voor de zending open!

Deze woorden zijn zoo gauw neergeschreven; maar daar is heel wat aan voorafgegaan, voordat dit resultaat kon worden geboekt. En wij moeten zeggen, dat God het gedaan heeft, zij het ook door de dwaasheden van de menschen als middel te gebruiken.

Op de debetzijde van den wereldoorlog staat een zeer groote post, maar op de creditzijde staat ook wat geschreven. De gevolgen, de ongewilde gevolgen misschien, zijn de geopende toegang tot den Islam.

In het artikel van Dr John Mott, dat wij de vorige maal aanhaalden, wordt zeer duidelijk de veranderde situatie geteekend. De verkeersmiddelen zijn enorm toegenomen; duizenden mijlen spoorweg zijn aangelegd, en talrijke wegen voor het autoverkeer; zelfs wordt de woestijn Sahara met auto's doorkruist, en is de aanleg van een spoorbaan begonnen! De afstand van Bagdad naar Damaskus, welke vroeger vele weken reizen vorderde, is nu in 19 uren af te leggen.

Hier hebben wij ook met de politieke constellatie te doen.

Bij het beëindigen van den oorlog werden de verschillende landen zooveel mogelijk onder den invloed der Christelijke mogendheden gebracht; deze kregen de dusgenaamde mandaten. Zoo is aan Frankrijk het mandaat over Syrië toevertrouwd, Engeland heeft het over Palestina, en houdt ook in Perzië, Mesopotamië, Egypte en Arabie de macht in handen. Dat dit voor de zending van de grootste beteekenis is, springt in het oog. Wij zullen nog gelegenheid hebben hierop te wijzen.

Reeds door den oorlog kwamen tallooze Mohammedanen in directe aanraking met het Christelijke Westen, al was het ook als soldaat in de talrijke legers. Maar na den oorlog is het verband gebleven. In toenemend getal trekken mannen en vrouwen van groote inkomens en voorname positie naar Europa; duizenden van studenten zijn van Azië en Afrika naar de Universiteiten in de Christenlanden gegaan. Op de groote Zendingsconferentie te Jerusalem werd verzekerd, dat er